

Halina Gacowa

Problemy tekstu podstawowego

Biuletyn Polonistyczny 19/3 (61), 64-66

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

negu naukowca, ile przywołanie żywego obrazu człowieka, którego obecność i osobowość pozostawiły trwałe ślady w każdej dziedzinie kultury, którą się zajmował. Wspomnienie dotyczyło kontaktów zawodowych i osobistych prelegenta z Profesorem podczas wspólnej pracy w Bibliotece UW. Józef Chudek podkreślił zasługi uczonego dla tego księgozbioru, zwłaszcza zaś udział w ratowaniu zbiorów po powstaniu warszawskim i w odbudowie Biblioteki po wojnie. Przywoływane fakty i zdarzenia były jednocześnie przypomnieniem tych cech osobowości Profesora, które najsilniej określiły jego portret zachowany w pamięci: stałą gotowość działania i optymistyczną wiarę w sens własnej pracy.

Odczyt Michała Głowińskiego dotyczył twórczości naukowej i krytycznej Wacława Borowego: wskazywał tradycję intelektualną, z którą związany był uczony, określał postawy metodologiczne i teoretyczne jego twórczości, zainteresowania literackie, omawiał dorobek krytyczny, dawał charakterystykę form wypowiedzi krytycznej uprawianych przez badacza. Spuścizna naukowa Wacława Borowego została określona przez prelegenta jako dzieło żywe i trwałe w dziejach dyscypliny. O jego aktualności zdecydowała nie tyle nowoczesność i aktualność metod, koncepcji, idei, ile przede wszystkim trwałość kształtu tekstowego, co nie pozwala dziełu krytycznemu ulec zapomnieniu, lecz sprawia, że żyje ono w czasie tak, jak żyje dzieło literackie.

Mgr Joanna Łuczyńska

KRONIKA NAUKOWA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH PAN

PROBLEMY TEKSTU PODSTAWOWEGO

Zebranie naukowe

W dniu 9 X 1975 r. w Instytucie Badań Literackich PAN doc. dr hab. Zbigniew Goliński wygłosił referat zatytułowany "Problemy

tekstu podstawowego", będący wprowadzeniem do dyskusji o trudnościach piętrzących się przed wydawcą tekstów literackich.

Zebranie prowadził prof. dr Czesław Zgorzelski. Wśród zaproszonych gości spoza Warszawy znaleźli się redaktorzy: Irena Bahrowa (Wydawnictwo Literackie, Kraków) i Kazimierz Pecold (Ossolineum, Wrocław).

Prelegent przedstawił główne problemy i kryteria wyboru przez edytora naukowego właściwego tekstu, poczynając od XVIII w. Interesująco zestawiał poglądy w tej sprawie tak znakomitych badaczy i wydawców, jak J. Kleiner, J. Krzyżanowski, S. Pigoń, Cz. Zgorzelski, Mówiąc o znanej i stosowanej na ogół zasadzie wyboru do publikacji ostatniego tekstu wydanego za życia danego autora, a noszącego ślady jego ingerencji, zasygnalizował w tym zakresie szereg wątpliwości. Chyba nie powinno się łączyć wersji dawniejszej utworu z późniejszymi poprawkami i uzupełnieniami? Jako przykład wymienił "Pana Tadeusza" i dołączany do niego późniejszy "Epilog".

Przykład ten wywołał sprzeciw prof. Edmunda Jankowskiego. Jego zdaniem, "Epilog" w kolejnych wydaniach "Pana Tadeusza" nie jest przecież włączany jako jego część składowa, lecz istnieje na zasadzie dodatku, bez którego wersja podstawowa byłaby uboższa.

Prof. Zgorzelski zwrócił uwagę na czynniki subiektywne, emocjonalne, które nieraz grają dość istotną rolę przy wyborze tekstu do publikacji. W przypadku "Pana Tadeusza", którego trudno dziś sobie wyobrazić bez "Epilogu", musimy brać pod uwagę również sprawy tradycji edytorskiej. Jako edytor utworów Mickiewicza prof. Zgorzelski podzielił się przykładami z własnej praktyki. Zdarzały się nieraz sytuacje, że wybór jednego fragmentu tekstu, np. spośród trzech kolejnych, różniących się między sobą wersji, nastroczał poważne trudności. Trzeba było polegać na indywidualnym odczuciu, jaki tekst wybrałby sam autor lub który z nich posiada największe walory estetyczne. Ponadto mówca stwierdził, że przy wyborze pierwszych, zwłaszcza drobnych, utworów wielkiego pisarza dąży się do publikowania wersji najwcześniejszej, gdy znów wersja najpóźniejsza, przygotowana pod okiem autora, obowiązuje przy utworach z dalszego okresu twórczości.

Dr hab. Jan Józef Lipski omówił bardzo trudną i skomplikowaną sprawę wyboru tekstów na przykładzie twórczości Jana Kasprowicza: liczne zmiany i uzupełnienia z późniejszych lat deformują sens i wymowę poszczególnych utworów tego pisarza.

Do wypowiedzi tej nawiązał dr hab. Roman Loth. Obydwaj wydawcy utworów Kasprowicza wybierali do publikacji najczęściej pierwodruki, a więc teksty bez późniejszych zmian i przeróbek autorskich.

Red. Bahrowa wskazała na trudności wyboru do publikacji tekstu współczesnego autora, który pozostawił kilka wersji w zasadzie tego samego utworu, z których każda jest odrębnym tekstem.

Doc. dr hab. Julian Lewański mówił o problemach wyłaniających się przy wydaniach literatury staropolskiej. Wypowiedź swą zakończył stwierdzeniem, że wydawca poezji powinien sam być ... poetą, ponieważ trafny wybór często zależy od subiektywnych ocen estetycznych.

Podsumowując wyniki dyskusji prof. Zgorzelski wyraził żal, że tak interesujące i ważne problemy były poruszane tylko w szczupłym gronie kilkunastu osób.

Dr Halina Gacowa

DYSKUSJA NAD ANTOLOGIĄ „SEMIOTYKA KULTURY”

W dniu 10 XI 1975 r. odbyła się dyskusja nad antologią prac radzieckich "Semiotyka kultury" (Wybór i opracowanie E. Janus i M. R. Mayenowa. Przedmowa S. Żółkiewski, Warszawa 1975), zorganizowana przez Pracownię Badań Kultury Literackiej IBL PAN. Wprowadzenie do dyskusji wygłosił W. Bolecki.

W centrum dyskusji znalazła się sprawa aksjologizacji opisowych kategorii ogólnoteoretycznych i możliwości stosowania w naukach o kulturze językopodobnego modelu wyjaśniania zjawisk społecznych. Implikacje światopoglądowe meta-teoretycznych założeń semiotyków radzieckich były dla wszystkich oczywiste. Podkreślano wyraźnie dominantę epistemologiczną i antropologiczną w tartuskiej refleksji nad kulturą (A. Brodzka,